

PREDČASNÉ UKONČENIE ŠKOLSKEJ DOCHÁDZKY AKO JEDEN Z ČIASTKOVÝCH CIEĽOV STRATÉGIE EURÓPA 2020

Ing. Emília Duřová Spiřáková, PhD.

Ing. Barbora Gontkovičová, PhD.

Ekonomická univerzita v Bratislave

Podnikovohospodárska fakulta

Tajovského 13, 040 01 Kořice

e-mail: emilia.spisakova@euke.sk

e-mail: barbora.gontkovicova@euke.sk

Abstract

The article deals with one of the sub-objectives of the strategy Europe 2020, which is education. Specifically deals with the issue of early school leaving in selected countries of the European Union. The base of the paper is about the description of the current state of achieving the targets in the population who early leave education and training and compare the level of achievement of objectives in the Member States in 2015. Moreover, we assess the possible development of indicator and the degree of fulfillment, respectively failure of the sub-objective by using regression analysis in case of Slovakia.

Key words: strategy Europe 2020, education, early school leaving

ÚVOD

V dnešnej dobe sa kladie čoraz vyšší nárok na vzdelávanie ľudského kapitálu, čo vedie k zvyšovaniu potreby celoživotného vzdelávania. Cieľom vzdelávania je aby každý jednotlivec dosiahol určité vedomosti na úrovni, ktorú je schopný dosiahnuť. Vzdelanie jednotlivca závisí od jeho psychickej vybavenosti, charakteru, inteligencie a emócií.

Nevyhnutným prejavom dospelosti a rozvoja človeka je vzdelávanie, ktoré môžeme charakterizovať ako „súhrn všeobecných a odborných, teoretických a praktických vedomostí, ktoré človek cieľavedome získa počas vzdelávacieho procesu.“ (Matulčíková, Matulčík, 2012)

Vzdelávanie prináša mnohé výhody nielen pre osobný život jednotlivca, ale aj pre celú spoločnosť. Medzi výhody vzdelávania zaradíme (Dudová, 2009):

- vedie k osobnému rozvoju a rastu spoločnosti,
- efekt spokojnosti a výhody v spotrebe,
- vyššie vzdelanie = väčšie šťastie,
- pozitívny efekt na blahobyt iných,
- vplyv na korupciu, zločinnosť, spolunažívanie
- zvyšuje produktivitu a ekonomický výkon.

PROBLEMATIKA VZDELÁVANIA VYMEDZENÁ V STRATÉGII EURÓPA 2020

Stratégia Európa 2020 predstavuje jeden zo základných dokumentov Európskej únie. Európska komisia dňa 3. marca 2010 definovala ciele stratégie Európa 2020, podľa ktorých by sa mala riadiť hospodárska politika Európskej únie v nasledujúcom desaťročí. Stratégia je zameraná najmä na zamestnanosť a environmentálne aspekty rozvoja spoločnosti. Cieľom nie je iba prekonanie hospodárskej krízy, ale hlavne vytvoriť inteligentný, udržateľný a inkluzívny rast.

Ciele stratégie navrhla Európska komisia tak, aby umožňovali spoznať a ovplyvniť celkové smerovanie Európy do roku 2020. Sú definované ako vnútroštátne ciele, čo umožňuje štátom sledovať vlastný pokrok. Navzájom spolu súvisia a dopĺňajú sa. Jedným z nich je cieľ zadaný v oblasti vzdelávania, ktorý pozostáva z dvoch čiastkových cieľov. Európska únia sa zaviazala znížiť mieru predčasne ukončenej školskej dochádzky do roku 2020 pod 10 % a zvýšiť podiel obyvateľov vo veku 30 – 34 rokov, ktorí majú ukončené vysokoškolské vzdelanie do roku 2020 na minimálne 40 %.

Za účelom spolupráce medzi členskými krajinami Európskej únie v oblasti vzdelávania Európska komisia tiež spracovala strategický rámec do roku 2020. V nasledujúcej tabuľke sú vymedzené základné kritéria Európskej únie na rok 2020 v oblasti vzdelávania, ktoré sú vymedzené v Strategickom rámci ET 2020 (European Commission, 2016).

Tab.1 Kritéria EÚ na rok 2020 v oblasti vzdelávania, zdroj: Vlastné spracovanie podľa ET 2020

Kritéria	Cieľ
účasť detí na rannom vzdelávaní	aspoň 95 %
15-roční študenti s nedostatkami v matematike, čítaní a prírodných vedách	pod 15%
miera predčasne ukončenej dochádzky vo veku 18-24 rokov	pod 10%
vysokoškolské vzdelanie ľudí vo veku 30-34 rokov	40%
účasť na celoživotnom vzdelávaní	15%
absolventi vysokých škôl so štúdiom v zahraničí	20%
18-34 roční študenti so štúdiom v zahraničí	6%
zamestnanosť absolventov vo veku 20-34 rokov	aspoň 82%

PREDČASNE UKONČENÁ ŠKOLSKÁ DOCHÁDZKA

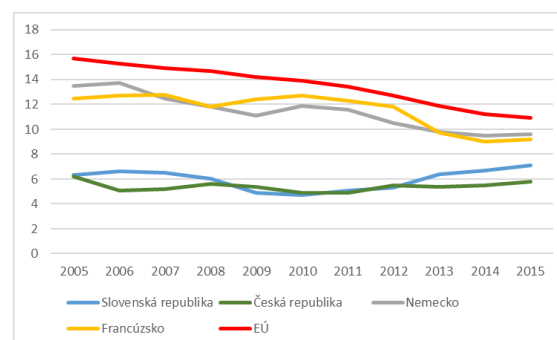
Problematika predčasne ukončenej školskej dochádzky je strašiakom pre celú Európsku úniu a každú krajinu v nej. Mladí ľudia, ktorí predčasne ukončili školskú dochádzku majú nedostatok schopností, zručností a vedomostí, čo má výrazný vplyv na hospodársky rast a vývoj zamestnanosti v krajine. Títo ľudia brzdia konkurencieschopnosť a produktivitu, čo vedie k zvyšovaniu chudoby v krajine. Na úrovni Európskej únie pod pojmom predčasne ukončená školská dochádzka rozumieme percento ľudí vo veku 18-24 rokov, ktorí sa nezúčastňujú na vzdelávaní a dosiahli maximálne nižšie sekundárne vzdelanie. Momentálne sa v Európe nachádza viac ako 4 milióny ľudí, ktorí predčasne ukončili školskú dochádzku. Preto jedným z cieľov stratégie Európa 2020 je znížiť mieru predčasného ukončenia školskej dochádzky u osôb vo veku 18-24 rokov pod hranicu 10 % (European Commission, 2015a).

Všetky členské krajiny sa zaviazali na plnení tohto cieľa. V rokoch 2011 až 2013 bola vytvorená pracovná skupina pre oblasť predčasného ukončenia školskej dochádzky. V nadväznosti na túto pracovnú skupinu bola v roku 2014 vytvorená nová pracovná skupina v rámci stratégie Vzdelávanie a odborná príprava 2020. Podieľali sa na nej takmer všetky členské štáty Európskej únie vrátane Nórska, Turecka a Srbska. Vytvorili dokument, ktorý obsahoval všetky zámery potrebné ku spolupráci pri riešení predčasného ukončenia školskej dochádzky (European Commission, 2015b).

V rámci pracovnej skupiny sa vytvorila politická agenda na zníženie miery predčasného ukončenia školskej dochádzky. Medzi základné poslilstvá tejto agendy patrí (Európska komisia, 2013):

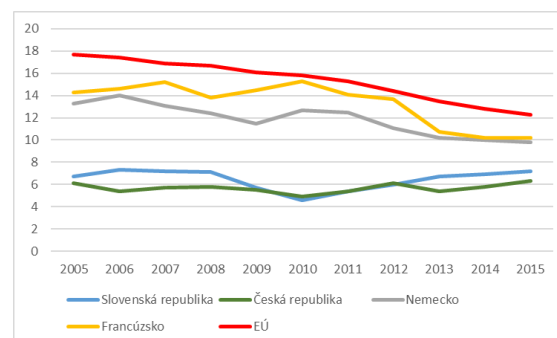
- zabezpečiť politickú a finančnú pomoc,
- rešpektovať deti a mladých ľudí,
- zaviesť národnú stratégiu na zníženie miery predčasného ukončenia školskej dochádzky,
- zabezpečiť spoluprácu medzi národnými, regionálnymi a zainteresovanými stranami,
- odstrániť bariéry školského vzdelávacieho systému,
- poskytovať vysoko kvalitné vzdelanie,
- podporovať školy a spoluprácu medzi nimi,
- umožniť rozvoj všetkých zamestnancov škôl,
- informovať mladých ľudí o možnostiach vzdelávania a poskytovať poradenstvo,
- poskytnúť druhú šancu na vzdelanie.

Obrázok 1 popisuje a porovnáva vývoj miery predčasného ukončenia školskej dochádzky v % populácie vo veku 18-24 rokov vo vybraných krajinách s priemernými hodnotami Európskej únie. Ako môžeme vidieť na grafe, tak od roku 2005 sa hodnoty za Európsku úniu pomaly približujú k želanému cieľu. V roku 2015 bola hodnota ukazovateľa 10,9 % oproti hodnote z roku 2005 – 15,7 %, čo predstavuje pokles o 4,8 %. Tento ukazovateľ má klesajúcu tendenciu, čo má pozitívny vplyv na plnenie daného cieľa.

Obr. 1 Vývoj predčasného ukončenia školskej dochádzky v % populácie vo veku 18-24 rokov

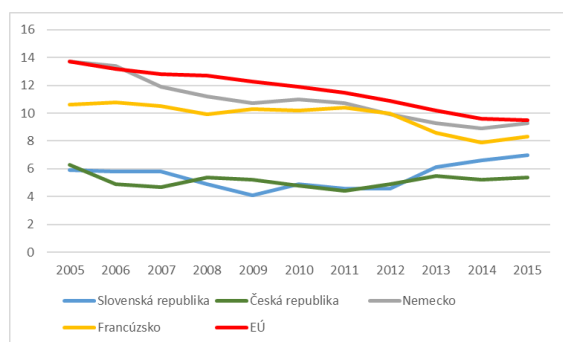
Každá z členských krajín Európskej únie prispieva k splneniu celkového cieľa, ale popritom má určený aj svoj vlastný cieľ. Slovenská republika má za cieľ znížiť mieru predčasne ukončenej školskej dochádzky pod úroveň 6 %. Ako môžeme vidieť na obrázku 1, od roku 2005 má hodnota kolísavý charakter. Pozitívom je fakt, že v priebehu rokov 2008 až 2012 sa krajine podarilo dostať pod stanovenú cieľovú hodnotu, avšak od roku 2013 uvedený ukazovateľ mierne rastie a vzdaluje sa od cieľa. Česká republika si stanovila cieľ na 5,5 %. Vývoj hodnôt tejto krajiny mal taktiež kolísavý charakter, ale v poslednom období sa hodnoty vyvíjali v rámci tohto cieľa, s výnimkou posledného roka. Nemecko má cieľ dostať tento ukazovateľ pod úroveň 10 %, čo sa mu v posledných troch rokoch aj podarilo. Cieľ Francúzska je dosiahnuť mieru predčasne ukončenej školskej dochádzky na úrovni 9,5 %. V posledných dvoch rokoch dosiahla krajina svoj stanovený cieľ.

Obr. 2 Predčasne ukončená školská dochádzka u mužov vo vybraných krajinách

Vplyv na vývoj sledovaného ukazovateľa je možné posudzovať aj z pohľadu pohlavia. Na obrázku 2 môžeme vidieť predčasne ukončenú školskú dochádzku u mužov ako % populácie vo veku 18-24 rokov. V ostatnom sledovanom roku ani jedna krajina v oblasti predčasne ukončenej dochádzky u mužov nedosiahla hodnotu svojho stanoveného cieľa.

Obrázok 3 zachytáva predčasne ukončené vzdelanie u žien vo vybraných krajinách. V tomto prípade ženy v takmer všetkých sledovaných krajinách (okrem Slovenska) pozitívne prispeli v ostatnom sledovanom roku k napĺňaniu cieľa stratégie. Môžeme teda konštatovať, že vybraný ukazovateľ dosiahol lepšie hodnoty u žien ako u mužov. Z toho vyplýva, že problém s predčasnou ukončenou dochádzkou má viac mužov ako žien.

Obr. 3 Predčasne ukončená školská dochádzka u žien vo vybraných krajinách

Pre porovnanie uvádzame úroveň plnenia tohto čiastkového cieľa v roku 2015 ostatnými členskými krajinami Európskej únie v porovnaní s ich národnými cieľovými hodnotami.

Viacere krajiny svoj cieľ splnili už v roku 2015. Najlepší výsledok spomedzi sledovaných krajín dosiahol Cyprus. V tejto krajine je miera predčasne ukončenej školskej dochádzky na úrovni 5,4 %, čo je o 4,6 % menej ako stanovený cieľ do roku 2020. Najväčší rozdiel medzi cieľovou hodnotou a skutočne dosahovanou hodnotou vykazuje v rámci sledovaných krajín dosiahla Malta, ktorej miera predčasne ukončenej školskej dochádzky je na úrovni 20,1 %. Aby splnila svoj cieľ do roku 2020 musí nastať zlepšenie až o 10,1 %.

V roku 2015 najvyššiu hodnotu dosiahlo Španielsko, a to 20,3 %. Za svojim stanoveným cieľom, ktorý je 15 %, tak zaostáva o 5 %. Za Španielskom nasleduje Malta a Rumunsko. Najnižšia hodnota je v Chorvátsku, a to 3,0 %. Pozitívne nízke hodnoty dosiahlo aj Poľsko, Cyprus a Litva.

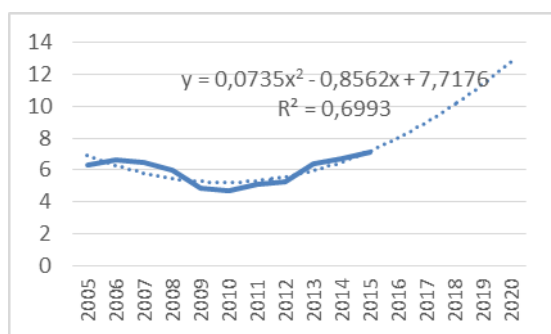
Tab.2 Dosahovanie stanoveného cieľa krajinami EÚ, zdroj: Vlastné spracovanie podľa Eurostatu

Krajina	2015	CIEĽ	Rozdiel v %
Belgicko	10	9,5	0,5
Bulharsko	13,1	11	2,1
Česko	5,8	5,5	0,3
Dánsko	7,6	10	-2,4
Nemecko	9,6	10	-0,4
Estónsko	11,8	9,5	2,3
Írsko	6,9	8	-1,1
Grécko	8,3	9,7	-1,4
Španielsko	20,3	15	5,3
Francúzsko	9,2	9,5	-0,3
Chorvátsko	3,0	4,0	-1,0
Taliansko	14,6	16	-1,4
Cyprus	5,4	10	-4,6
Lotyšsko	9,5	13,4	-3,9
Litva	5,5	9	-3,5
Luxembursko	8,6	10	-1,4
Maďarsko	11,6	10	1,6
Malta	20,1	10	10,1
Holandsko	8,3	8	0,3
Rakúsko	7,3	9,5	-2,2
Poľsko	5,3	4,5	0,8
Portugalsko	14,4	10	4,4
Rumunsko	18,9	11,3	7,6
Slovinsko	5,4	5	0,4
Slovensko	7,1	6	1,1
Fínsko	9,3	8	1,3
Švédsko	6,6	10	-3,4
Anglicko	11	10	1

PREDČASNE UKONČENÁ ŠKOLSÁ DOCHÁDZKA NA SLOVENSKU

Ako už bolo uvedené, cieľom Slovenska je znížiť predčasne ukončené vzdelávanie a odbornú prípravu u mladých ľudí na 6 %. Krajine sa tento cieľ podarilo plniť už v rokoch 2009 až 2012, no od roku 2013 hodnota ukazovateľa rastie. Tento vývoj nemožno považovať za pozitívny a pri jeho zotrvaní je dosiahnutie cieľa výrazne ohrozené. Toto konštatovanie potvrdzuje aj obrázok 4, ktorý zachytáva predpokladaný vývoj predčasne ukončenej školskej dochádzky na Slovensku.

Spomedzi viacerých variant funkcií popisujúcich doterajší trend vývoja ukazovateľa bol zvolený najvhodnejší štatisticky významný model. Funkcia musela spĺňať podmienky F testu, p-hodnoty a súčasne mať významnú hodnotu koeficientu determinácie R^2 . Kvantifikovaný model determinuje približne 70 % celkovej variability.

Obr. 4 Predčasne ukončená školská dochádzka na Slovensku

Podľa štúdií OECD na Slovensku rastie počet žiakov s nepostačujúcimi študijnými výsledkami. Žiaci v našich školách majú nedostatky v matematike, prírodných vedách a čítaní. Jedným z opatrení ako zlepšiť výsledky v tejto oblasti je monitorovať úroveň vzdelania na prvom stupni štúdiá, ktoré ovplyvňuje úspech žiaka na vyšších stupňoch vzdelania. Dôležitá je aj spolupráca medzi školami, vzájomná podpora a podpora okolia. Na mieru predčasného ukončenia školskej dochádzky vplyvajú faktory ako riadenie školy, učiteľia, rodičia, spolužiaci a okolie. Od vedenia školy sa vyžaduje vyššia flexibilita, školenie a podpora riaditeľa školy, celkové zlepšovanie školy a vytváranie kontaktov medzi školami. Preto je potrebné vzdelávanie pedagogických pracovníkov. Umožniť im rôzne školenia, pracovné cesty v zahraničí, ktoré by viedli k zlepšeniu v cudzom jazyku a školenia v oblasti IKT. Na Slovensku sa zúčastňuje na ďalšom vzdelávaní iba 73 % pedagogických pracovníkov, zatiaľ čo priemer Európskej únie predstavuje 84,7 %. Postrachom pre vzdelanie na Slovensku sa stáva aj nízka atraktivita profesie učiteľa. Školy mnohokrát zamestnávajú aj nedostatočne vzdelaných pracovníkov, pretože nadaní učiteľia odchádzajú za prácou do iných pracovných oblastí. Cieľom Slovenska by malo byť zvýšenie atraktívnosti práce učiteľa, pretože aj tento faktor ovplyvňuje celkovú úroveň vzdelania. Jedným z opatrení je zvýšenie miezd pre učiteľov a ľudí pracujúcich v oblasti školstva.

ZÁVER

Príspevok sa zaoberá jedným z čiastkových cieľov stratégie Európa 2020, ktorým je vzdelávanie. Konkrétne pojednáva o problematike predčasného ukončenia školskej dochádzky vo vybraných krajinách Európskej únie.

V roku 2015 plní stanovené ciele už trinásť krajín Európskej únie a deväť krajín potrebuje pre splnenie kritérií hodnotu ukazovateľa predčasne ukončenej školskej dochádzky znížiť o menej ako 2 %. Avšak, krajiny ako Malta, Rumunsko a Španielsko majú pred sebou ešte

pomerne dlhú cestu k naplneniu stanovených cieľov.

V prípade Slovenska, v posledných rokoch došlo k narušeniu nastoleného pozitívneho vývoja. Pokiaľ by tento trend pokračoval, tak podľa predikcie by sa krajina k naplneniu cieľa v podobe ukazovateľa predčasnej ukončenej školskej dochádzky na úrovni 6 % nielenže nepriblížila, ale dokonca by sa mu vzdialila. Preto je nevyhnutné, aby kompetentní prijali efektívne opatrenia na zlepšenie súčasnej situácie. Každopádne, v oblasti znižovania miery predčasného ukončenia školskej dochádzky sa v prvom rade kladie vysoký dôraz na žiaka, ktorému je potrebné zabezpečiť kvalitné vzdelanie.

Literatúra

- [1] DUDOVÁ, I. 2009. *Ekonomía vzdelávania*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2009. 168 s. ISBN 978-80-225-2750-7.
- [2] EUROPEAN COMMISSION. 2015a. *Early leavers from education and training*. [online] [cit. 2016.09.03.] Dostupné na: <http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/themes/2015/early_leavers_education_training_20151126.pdf>
- [3] EUROPEAN COMMISSION. 2015b. *Vzdelávanie a odborná príprava 2020*. [online] Brusel: Európska komisia, 2015. [cit. 2016.09.03.] Dostupné na: <http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/expert-groups/documents/early-leaving-policy_cs.pdf>
- [4] EUROPEAN COMMISSION. 2016. *Strategický rámec – Vzdelávanie a školenie 2020*. [online] [cit. 2016.09.04.] Dostupné na: <http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/index_en.htm>
- [5] EUROPSKA KOMISIA. 2013. *Education and Training in Europe 2020*. [online]. [cit.2016.03.17] Dostupné na <http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/163EN.pdf>
- [6] MATULČÍKOVÁ, M., MATULČÍK, J. 2012. *Vzdelávanie a kariéra*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2012. s. 11. ISBN 978-80-225-3472-7